waarop we reeds wezen. Daarin toch ook komt Tabor voor.[7]) Dan heeft deze traditie geen meerdere waarde dan die welke Melchizedek met Golgotha in verband brengt.

§ 20. Melchizedek is dus koning van het latere Jeruzalem. We weten daarmede echter nog niet veel meer dan een naam. Van het Jeruzalem uit Melchizedeks dagen is ons niets naders bekend.

Wel is de meening geuit, dat door de opgravingen te Ras Sjamra iets uit dat oude Jeruzalem bekend zou zijn geworden, en wel een geschrift van liturgischen aard, dat nog gewagen zou van een gebruik, dat te vergelijken is met de tiendenontvangst van Melchizedek.

Deze opgravingen zijn van recenten datum, begonnen in 1929. De plaats waar ze geschieden is een kaap (Ras = kaap), gelegen bij de Minet el Beida (d.i. Witte Haven) een schoone baai in de kust van het Noorden van Syrië, juist ten Oosten van het eiland Cyprus. De naam is ontleend aan een in het Middellandsche Zeegebied veel voorkomende plant, sjamra d.i. venkel. Een toevallige gebeurtenis werd de aanleiding hier opgravingen te doen: een bewoner dier streek stootte bij het verrichten van zijn landarbeid op een grooten steen, die een onderaardsche gang bleek te bedekken. Deze liep uit op een grafkamer. De Fransche „Académie des Inscriptions et Belles Lettres" heeft er een expeditie onder leiding van Schaeffer en Chenet heengezonden.

Verrassend veel nieuws werd aan het licht gebracht.[8]) Gebouwen, graven, voorwerpen voor allerlei gebruik, godenbeelden, teksten enz. werden gevonden. Ten slotte werd een geheele stad blootgelegd, zóó dat ze met straten en tempels in kaart kon worden gebracht.

Het begon met de ontdekking eener necropolis, in de onmiddellijke nabijheid van Ras Sjamra. Vele der gevonden voorwerpen verraden Egyptischen invloed. Bijv. een bronzen sperwer met de dubbele kroon van Egypte. Op den puinhoop van Ras Sjamra zelf ontdekten de opgravers een groot gebouw, waarin weer veel Egyptische beelden en Egyptisch schrift werd aangetroffen. Ook kwamen er tabletten te voorschijn die beschreven waren met spijkerschrift.

Op de tweede campagne leerden de opgravers onderscheid maken tusschen de verschillende lagen van de ruïne. De bovenste laag werd, overeenkomstig de daarin gevonden voorwerpen, geacht uit de dertiende en veertiende eeuw vóór Chr. te zijn. Daaronder werd een „kerkhof" aangetroffen, dat ze voor gelijktijdig hielden met het Midden-Rijk, dus van plm. 2000—1780. Daar weer onder bevindt zich een derde laag, die misschien uit het derde milennium is. Gedurende de zesde campagne, die van 1935, werden daaronder nog weer twee lagen aangetroffen. De bovenste daarvan is wel 5 Meter dik en kan een aanzienlijk stuk tijd vertegenwoordigen. Dit groot aantal lagen getuigt van een langdurig bestaan der stad en het daarin gevondene van het intense leven harer bevolking.

Hoewel aanvankelijk verschillende antwoorden gegeven werden op de vraag, welke stad eigenlijk ontdekt was, is later gebleken, dat het Ugarit moet zijn, een stad genoemd reeds op de eerste der Amarnatafels, die Knudtzen in zijn uitgave dezer inscripties opneemt. Een nadere vermelding van deze stad is onlangs gevonden bij de voortgezette opgravingen te Tell-Hariri (1935—'36) het oude Mari (zie Jaarbericht 5 van Ex Or. Luc. pag. 383). Alle twijfel dienaangaande werd weggenomen toen een brief gevonden werd, die in het Akkadisch was geschreven aan een inwoner dezer stad. De begroetingswoorden in dezen brief luiden als volgt: de goden van het land Ugarit mogen U, mijn broeder, behoeden.

Van de gevonden gebouwen is belangrijk de bibliotheek, die zich bevond in de bovenste laag. Ook werden een acropolis en tempels bloot gelegd. Is de in en bij deze gebouwen gevonden ceramiek van hetzelfde karakter, als die, welke op Cyprus en Rhodus gevonden werd, de overige inventaris staat menigmaal sterk onder Egyptischen invloed. Zoo kwam op de derde campagne een beeld aan het licht van de gemalin van Senwosret II uit de twaalfde dynastie. Hierdoor werd de bovenvermelde dateering bevestigd.

De statue van Senwosrets gemalin kan bewijs zijn van correspondentie op voet van gelijkwaardigheid en is misschien blijk van waardeering voor hulp door te Ugarit inheemsche goden bewezen aan deze Egyptische vorstin. De volkeren van het oude Oosten stonden wel met elkander in relatie. Ook Ugarit had internationaal verkeer.

Naast den buitenlandschen invloed blijkt de eigenlijke cultuur en religie van Ugarit toch verwant te zijn aan de Kanaänietische, zooals we die kennen uit het Oude Testament. Een der gevonden tempels is een Baälstempel. Voorts leggen vele Baälsbeelden en godennamen daar getuigenis van af.

Ook de inscripties zijn van verschillende soort. Naast Sumerische en Akkadische werden er ook tabletten gevonden met spijkerschriftteekens, die afweken van de bekende. Het geringe aantal dezer teekens deed blijken, dat het geen syllabe-, maar consonantteekens waren.[9]) Behalve een tot nog toe onbekende, wel aan het Subareesch verwante taal, werd met dit schrift ook geschreven in een taal, die sterk overeenkomt met het Bijbelsch Hebreeuwsch. Deze taal kan de Kanaänietische taal der stad zijn en „Ugarietisch" worden genoemd.

De in deze taal geschreven teksten hebben tot inhoud een zeer interessante litteratuursoort, n.l. godenverhalen. Hierdoor geven ze meer inzicht in het geestesleven van de bevolking van deze stad, dan in haar historie. Eén dezer teksten wordt naar den inhoud ervan doorgaans aangeduid onder het opschrift: „De geboorte der liefelijke en schoone goden." Het is om dit stuk dat het ons te doen is.[10])

Het is het stuk van liturgischen aard, waarop we in het begin van deze paragraaf doelden.

De tekst is niet geheel ongeschonden gebleven. Voorts is de taal van dezen tekst, hoewel een Semietische, toch in bijzonderheden onbekend. Beide omstandigheden maken het noodzakelijk dat in de lezing zoowel als in de vertaling met gissingen moet worden gewerkt. Toch is wel zeker, dat het stuk begint met een oproep tot de goden, uitgesproken door den celebreerenden priester:

regel 1.

Ik roep op de liefelijke en schoone goden....

regel 6.

Eet brood, ja toch! en drinkt wijn, ja toch!

De volgende regel, de laatste van den oproep, bevat tegelijk een mededeeling, die als programma van de samenkomst kan gelden:

*(E)l(e)m, de gebiedster van (mannen en vrouwen?) zal aan Sj(a)l(e)m het leven schenken.

Deze geboorte is van beteekenis voor de vegetatie en is noodig wegens de overheersching van het heete jaargetijde, waarin een god, die den dubbelen naam draagt van M(o)t en Sj(a)r de overhand heeft. De regels 8—11 geven aan dat diens heerschappij op het hoogtepunt, dat keerpunt wordt, gekomen is:

regel 8—11:

M(o)t en Sj(a)r is weergekeerd,
geslagen heeft de roede der eenzaamheid,
geslagen heeft de roede der onvruchtbaarheid.
De wijnstok wordt gesnoeid en opgebonden,
de wijnstok, die neerhangt,
in verschrompeling verscholen.

Na de vermelding van eenige handelingen, die wel als toebereidselen, in den tempel gemaakt, zullen opgevat moeten worden (r. 12—21), wordt de oproep uit het begin herhaald. (r. 22—24). Deze oproep wordt dan aangedrongen met een beschrijving der aanstaande verandering in het vegetatieve leven:

regel 25—27:

De zonnegodin doet hun ranken overvloedig zijn,
die ook in zich hebben (de belofte van) het welgedijen van (mannen en vrouwen?)
en uitschieten met een liefelijke offerande.

De 28e regel schijnt een opschrift te zijn van een zelfstandig (en ouder) lied, dat in deze liturgie is opgenomen: het lied der goden, het lied van '(A)sj(e)r(e)t en R(a)h-m-j. In dit lied treedt de god El op. Hij treedt op als bevrijder uit de macht van M(o)t. Hij heeft groote macht:

De hand van 'El reikt zoo ver als de zee.
De hand van 'El is als de oceaan. (regel 33—35)
M(o)t moet voor hem wijken:
'El doet zijn scepter zinken, (n.l. die van M(o)t.)
'El maakt de scepter zijner hand zwak.
Hij heft (het oog) op,
ziet naar den hemel,
ziet in den hemel,
de dorheid verbreekt hij,
veelszins en grootelijks.

De bevrijding, die 'El teweegbrengt bestaat hierin, dat hij de verwekker is der vruchtbaarheidsgoden. Hun geboorte is in r. 7 aangekondigd.

Deze gebeurtenis in de godenwereld wordt in den cultus bevorderd door tempelprostitutie. Er treden in den tempel vrouwen op, die zeggen:

O, M(o)t! M(o)t! wij zijn het, die uw scepter doen zinken!
Wij zijn het die de scepter uwer hand zwak maken! (r. 40 etc.)

Tot die vrouwen behoort ook 'El's *(E)l(e)m (zie r. 7). Zij worden zwanger van 'El (r. 49—51).

Ze schenken het leven aan Sj(a)h(a)r en Sj(a)l(e)m. (r. 52). Hierdoor verkrijgt El vernieuwde rechten tegenover den god der alles verschroeiende zomerhitte, M(o)t en Sj(a)r.

Dergelijke symbolische, ja, magische tempelprostitutie behoorde tot de naturalistische godsdiensten van het oude Oosten. Ook Woolley verhaalt ervan in zijn boek over Ur.[11]) In de ziggurat was het beeld van Nannar, de Maangod; ook bevond zich daar zijn slaapkamer, waar de priesteres des nachts heenging om de bruid te worden van den god. Eenmaal per jaar brachten de priesters het beeld uit den hoogen ziggurat naar zijn zomertempel, waar dan het mystieke huwelijk werd gecelebreerd, waarvan de vruchtbaarheid van den bodem en de vernieuwing der natuur afhingen. (pag. 81).

Hoewel de goden gedacht worden als altijd zijnde, kan toch van een rhythmisch terugkeerende geboorte gesproken worden. Men denke slechts aan de wijd en zijd bekende Adonis-mythe. We zouden hier kunnen spreken van een rhythmische theogonie.

Wat in de godenwereld plaats vindt en in den tempel, ter bevordering daarvan wordt nagebootst, doet zijn uitwerking gevoelen in de natuur. Daarvan schijnt het (abrupte) slot van dit stuk te gewagen.

Dat dit geschrift nu met het Jeruzalem van Melchizedeks dagen in verband zou staan is beweerd door Barton, die ook een vertaling van dit stuk heeft gegeven. Zijn meening blijkt wel uit den titel van het artikel, waarin hij deze vertaling geeft: Een liturgie bij de viering van het Voorjaarsfeest te Jeruzalem ten tijde van Abraham en Melchizedek.[12])

Dat deze tekst oorspronkelijk niet in het Noorden van Syrië, waar hij gevonden is, thuishoort, maar in Zuid-Palestina, gelijk Barton beweert, kan wel juist zijn. Het voorkomen van de namen (A)sj(o)d en Q(a)d(e)sj (regel 65) kan daarvan getuigen. Ook wordt als bewijs van deze stelling wel aangevoerd de overeenkomstigheid op het gebied van cultuur en religie, in eigennamen van goden, personen en steden of landen, die op te merken is tusschen wat deze teksten vermelden en helgeen uit zuidelijker streken bekend is. Toch is deze stelling heftig bestreden.[13]) De kracht van de argumenten dezer bestrijding brengt Barton's voorstelling, dat deze tekst van Jeruzalem zou gewagen, reeds aan het wankelen. Zijn heele betoog toch rust op de stelling dat deze tekst van Zuidelijke afkomst is. Want anders is er geen brug tusschen dezen tekst en het Salem uit Gen. 14. Dat voorts de tekst ouder is dan de laag, waarin hij gevonden is, is aannemelijk. Wanneer Barton vervolgens meent, dat Jeruzalem de plaats is dezer liturgie, dan zijn zijn bewijzen hiervoor niet doeltreffend. Zijn meening berust n.l. op een lezing van regel 7 van deze liturgie, die grafisch, d.w.z. met het oog op de nog leesbare teekens, niet mogelijk is. Het gebruik, dat dan te vergelijken zou zijn met de tienden-ontvangst van Melchizedek, leest Barton ook in dezen regel; doch op grond van een vertaling, die louter gissing is. Voordat zulke belangrijke uitspraken zullen kunnen gedaan worden, zal het noodig zijn dat lezing en vertaling van den tekst, waarop ze rusten, vaststaan.[14])

Zoo ontbreken dus de gegevens om te beweren dat de genoemde liturgie ons het Jeruzalem van Melchizedek zou doen kennen. De geest, die ons uit deze liturgie tegenwaait, het polytheisme en het pure naturalisme, zijn trouwens geheel in strijd met de sfeer, waarin een man als Melchizedek moet hebben geleefd.

De meening van Barton is ons een welkome aanleiding geweest een en ander over de opgravingen te Ras Sjamra en dezen aldaar gevonden tekst te vermelden. Maar het Salem van Melchizedek blijft ons na dit alles slechts bij name bekend.

---

7) In de Narratio apocrypha van Athanasius. Zie Wuttke a.w., pag. 39.

8) De publicaties van de resultaten dezer opgraving zijn te vinden in het schitterende Fransche tijdschrift „Syria" vanaf de jaargang 1929.

9) Voor de ontcijfering, zie Bauer, Das Alphabeth von Ras Schamra, 1932.

10) Van dezen tekst is een *reproductie* te vinden in Syria, 1933, Pl. XVIII en XIX.

11) Geciteerd noot 2 bij hoofdstuk 3.

12) Journ. of Biblic. Lit., April 1934 (LIII, 1).

13) R. P. R. de Vaux, Les textes de Ras Schamra et l'Ancien Testament, in Rev. Bibl. van 1 Oct. 1937 (pag. 526 etc. zie vooral pag. 536—545).

14) Barton vertaalt regel 7 aldus: O, Salem, gij zult koningin zijn, koningin van hen, die binnenkomen en plengoffers brengen. Voor de redenen waarom deze vertaling te verwerpen is, vergel. men mijn diss. Genesis 14, Hilversum 1937 (pag. 180), waarin deze tekst getranscribeerd, gecommentarieerd en vertaald te vinden is. Onze vertaling van regel 7 geven we in den tekst.

UIT DE SCHRIFT

Goden in ballingschap.

....en zij zelven zijn in de gevangenis gegaan. Jesaja 46:2

Joden in ballingschap — die kennen we uit de Heilige Schrift.

Ook uit de annalen der historie, en uit de kranten-van-nu.

Maar goden in ballingschap, wie heeft daar ooit van gehoord?

Toch spreekt de Heere daarvan in Zijn Woord.

Met heilige, goddelijke ironie. Met hemelschen spot over de dwaasheid der zonde. Ge leest er

van in onzen tekst, die juister vertaald wordt: „zij zijn zelf in ballingschap gegaan".

Israël was „gevankelijk weggevoerd" naar Babel.

Jesaja teekent Babels macht en heerlijkheid, door die stad voor te stellen als een trotsche Vorstin, de „vertroetelde en weelderige Gebiedster der koninkrijken, de wellustige, die zorgeloos troont".

Zegt zij niet in haar hart: „Ik ben het en niemand meer"?

Zij vertrouwt op haar machtige goden.

Op Bel en op Nebo.

Waren die niet sterker gebleken dan Israëls God Jehovah?

Was door h u n krachtige hulp het Jodenvolk niet vernederd? Hadden z i j het zaad van Abraham niet met een sterken arm gevankelijk weggevoerd?

Draagt, zoo beval Babel, in plechtige processie onze godenbeelden rond. Eert ze met offer en reukwerk, met lied en met lof!

Onze goden houden stand, voor eeuwig!

Leest nu Jesaja's profetieën in dezen pericoop.

Zijn oog schouwt in de verre toekomst van het Messiasrijk.

Hij ziet hoe de HEERE, de almachtige en getrouwe God, opstaat om zijn arme volk te verlossen. Hij zal verbrijzelen wie verdrukt. Hij redt de verkoren kerk, die verloren scheen in de wereld. Hij bereidt den weg voor Christus en zijn Gemeente.

Daartoe roept Hij Cyrus, den „adelaar van het Oosten", om den gevleugelden „Babylonischen leeuw" te dooden. De Perzische koning overwint de Chaldeeën. Babel, de Vorstin, wordt overmeesterd, en tot een slavin gemaakt.

Zij moet afdalen van haar gouden troon, en zitten in het stof. Zij wordt vernederd en veracht; ze moet als de geringste der dienstmaagden meel malen.

Helpt nu, goden van Babel, Bel en Nebo!

Maar dan teekent de profeet spottend hoe Bel en Nebo van angst door hun knieën heen zakken, en Cyrus als smeekelingen te voet vallen. Ze kunnen niet helpen; ze kunnen zichzelf niet eens helpen. Ze zijn een machteloozе buit voor den overwinnaar. Hun beelden worden neergehaald, de geweldige steenen kolossen worden op wagens geladen, bespannen met jukken trekossen, veel in getal. De kleinere beelden van zilver en goud worden gelegd op de ruggen „van het vee". Zwaar om te torsen zijn deze monsters. De dieren bezwijken haast onder den last.

Zoo gaan Babels goden in ballingschap. Millioenen hadden hen aangebeden, hun offeranden gebracht, in hun macht geloofd, ze als „draagbeelden" geëerd. Nu zijn het echt „draagbeelden" geworden, op krakende karren en ruggen van ossen en ezels geladen! Ze worden als buit vervoerd, op Cyrus' bevel, naar zijn land.

Goden in ballingschap! En hun ballingschap eindigt nooit meer. Ze komen nimmer terug.

Ze kunnen niet helpen, ook niet spreken, noch hun eigen lot beklagen.

En toch zijn die slomme goden welsprekend.

Wee, wie vleesch tot zijn arm stelt, op ijdelheid vertrouwt, de kerk van Christus verdrukt, het volk Gods slaat, zelfs al is hij een tuchtroede Gods. De dag komt, waarin de HEERE den stok waarmee Hij sloeg, stukbreekt. Dan worden de geweldenaars overweldigd.

De godloozen, de kerkbenauwers, de onderdrukkers der gemeente van Jezus Christus zullen op Gods tijd alle van hun hooge zetels af moeten dalen, en neerzitten in het stof. Want er blijft maar één troon staan, die van Christus Triumfator. En de goden der wereld, waarvoor de duizenden zich gebogen hebben, de goden dezer eeuw, ook de gesnedene en geboetseerde „denk"-beelden van de 20ste eeuw, gaan in ballingschap, even gewis als die van Babel. Zij kunnen niet helpen, maar zij kunnen ook niet geholpen worden.

Dan wordt de getuchtigde kerk vrij. Godvruchte schaar, houd moed!

Uw tijdelijke ballingschap eindigt, als de eeuwige ballingschap van Bel en Nebo begint.

Toen Babel verwoest werd, schreef de hand van een wanhopig mensch een inscriptie in een harer poorten, die na eeuwen teruggevonden is: o n z e g o d e n z i j n d o o d, zoo staat daar, in slordig schrift, in de harde steenen gegrift.

De tijd komt, dat ook de moderne mensch, de nieuwe heiden, ditzelfde schrijven zal van zijn eigen goden.

Bel wordt gekromd, Nebo neergebogen.

Maar de gesmade, vernederde, vertrapte kerk wordt gekroond met eere.

Nooit kan 't geloof teveel verwachten. Zeg niet: het lijkt er niet veel op, dat het zóó worden zal. Leek het daar dan wel op toen Jesaja profeteerde, of toen Israëls getrouwen zijn boekrol in Babel lazen? Maar het is toch vervuld.

Christus is een volkomen Zaligmaker. De goden der wereld helpen niet. Maar het geloof overwint de wereld. Jeruzalem wordt Vorstin, en Babel slavin. De goden der wereld gaan in ballingschap, voor eeuwig. Doch aan elke ballingschap der Kerk komt een einde. Want de HEERE leeft tot in eeuwigheid, en regeert tot in eeuwigheid.

En deze God is onze God, eeuwig en voor altijd!

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN

Reisindrukken.

V e r t r o k k e n.

Dankbaar en vertrouwend heb ik deze week de acute zorg voor de wekelijksche voorziening in de behoeften van ons blad in vertrouwde handen gegeven, en ben op reis gegaan. Verschillende lezers verzochten me iets te laten hooren per „Reformatie"-kolommen. Aanvankelijk voelde ik daar weinig voor; personalia beteekenen doorgaans de minst instructieve gedeelten van een blad; bovendien is er over mijn uitstapje al meer persoonlijks geschreven, dan mijzelf lief is; en tenslotte moet men voor reisbrieven, zullen ze niet al te zeer uit den stijl van het gewone werk vallen, òf een blad redigeeren, **dat doorgaans den stempel van de ziel van den redacteur** draagt, òf — van een bepaald charisma de drager zijn. Het eerste is b.v. het geval met den heer Joh. de Heer; als die in „Het Zoeklicht" vertelt van zijn reizen naar Noorwegen of andere landen, proeft men geen oogenblik een scherpen overgang van de ééne rubriek naar de andere. Maar in ons blad zou zoo iets toch niet gaan. Want al laat de „geest" van den redacteur zich daarin misschien niet onbetuigd, zijn „z i e l" pleegt zich toch niet bloot te geven in onze kolommen; een bekentenis, waarmee ik geen psychologen moge kwellen, en waarvoor ik, wat de profetelijkheid betreft, in elk geval zou willen „staan". Waarom ik dan ook niet eens zou willen probeeren, of ik in de hierboven aangegeven richting een charisma heb, en hier kan laten functioneeren of experimenteeren.

Terwijl ik deze regelen schrijf, zijn we juist het eiland Wight gepasseerd. Ik schrijf n.l. aan boord van de „Washington", een boot van de United States Lines, een maatschappij, die naast dit prachtige schip, nog een tweede van die kracht in de vaart heeft: de „Manhattan". Uit Rotterdam, waar vele vrienden, onder wie ook — tot mijn vertroosting — theologische, vaarwel waren komen zeggen, via Hoek van Holland, waar, met gelijk effect, de „Bazuin"-redacteur, plus een medewerker van ons blad, benevens de praetor van het Kamper Studentencorps me met andere bezoekers de hand kwamen drukken, ging de reis over Londen naar Southampton. Heden, 30 Dec., vertrokken we vandaar. De piloten zijn juist van boord gegaan: een boeiend gezicht, zoo van de hoogte uit. De drie rotsblokken plus vuurtoren, die de Zuidwestelijke punt van het eiland Wight scherp markeeren, waren het laatste stukje van Europa's vasteland, dat ik voorloopig zien zal. Maar er wordt nog post verzonden via Cobh; en daarom wil ik nog voor ons blad enkele regels schrijven, eer de bus gelicht wordt.

Had in Londen geen mist en regen den dag versomberd, dan zou allicht op theologisch gebied nog wel veel meer mijn aandacht geboeid hebben, dan wat nu in dezen voornamelijk mijn opmerkzaamheid trok; waaronder wel niet in de laatste plaats een leeskamer was van de Fourth Church of Christian Scientist te Londen, gelegen aan de Russell Square, waar ook mijn hotel was. Een kort begrip van de dogmatiek van deze genezers op het gebed was uit volgend avondgebed te distilleeren:

Father — Mother God,
Loving me,
Guard me when I sleep;
Guide my little feet
Up to Thee.

(Mary Baker Eddy.)

Meer open en bloot geeft volgend vers zoo'n saamvatting:

God made all His creatures free;
Life it self is liberty;
God ordained no other bands
Than united hearts and hands.

One in fellowship of Mind,
We our bliss and glory find
In that endless happy whole,
Where our God is Life and Soul.

So shall all our slaverny cease,
All God's children dwell in peace,
And the new-born earth record
Love, and Love alone, is Lord.

(James Montgomery.)

Onwillekeurig vraagt men zich af, hoeveel en op hoe velerlei wijze geboren en getogen menschen van tegenwoordig deze liederen mee zouden willen zingen, ook al hebben ze den „doop" der Christian Scientisten niet ondergaan. Tusschen kerk en secte worden de grenzen meer en meer uitgewischt. Ik moest ineens weer aan het eerste hoofdartikel van ons nummer van 23 Dec. J.l. denken. Dat ging over Karl Barth's poging tot opwekking van de belangstelling voor de Schotsche Confessie. Die was nog al onbekend in Schotland zelf, zoo had Barth, niet ten onrechte, bevonden. Maar niet anders staat het met de oude calvinistische belijdenissen, die toch óók in Engeland zoo bijzondere kracht ontwikkeld hebben, en zoo tot in détails afgedaald zijn, zonder evenwel daarmee voet te geven aan hen, die theologische meeningen met confessioneele bindingen willen verwisselen. De eetkamer van mijn hotel bevatte ettelijke beelden van helden van vleesch en geest uit het verleden. Die van het vleesch hadden wel het leeuwenaandeel der beschikbare plaatsen veroverd:

(Zie vervolg op blz. 108.)

De bekeering van het gevoel.

De controvers over het gevoel, ook over het gevoel in het godsdienstig leven, zal wel geen einde nemen zoolang deze bedeeling standhoudt. Eenige meerdere onderscheiding zou aan de helderheid van beschouwing over dit punt geen kwaad doen. Het zou groote winste zijn als ons gevoel zoo zuiver ging werken, dat wij het onderscheid gingen zien tusschen GEVOELSwerk en GEVOELIG werk. Bij gevoelswerk huilt men dat het giet — bij gevoelig werk wordt er hoogstens een traan weggepinkt. Bij gevoelswerk drukt men den naaste plat tegen eigen vleezige buste en zegt als het ware: O, mijn lieve scholletje, wat heb ik met je te doen! Mij was het nimmer weldadig in zulk een omknelling! Maar bij gevoelig werk wordt mij de hand maar even gedrukt en ik heb er véél aan. Men zou bijna een vereeniging oprichten tot bescherming van het gevoel.

Ik meen geenszins, dat wij teveel waarde aan het gevoel hechten. Integendeel, ik geloof dat er alle reden is om voor de verzorging en ontwikkeling van het gevoel op te komen. Maar ik zou dat in de allerlaatste plaats willen toevertrouwen aan hen, die voor zich het monopolie van het gevoel of althans de Grand Prix opeischen. Er is een hemelsbreed verschil tusschen het bekeerde en het onbekeerde gevoel. Wij waarschuwen gaarne tegen den Ouden Adam, maar wij herkennen hem het minst wanneer wij hem in de sfeer van het gevoel ontmoeten. Wij achten dan dikwijls hemelsch, wat niet anders is dan uit de aarde aardsch! Juist als het gevoelszaken betreft, vergeten wij op het lichtst dat vleesch en bloed het koninkrijk Gods niet beërven zullen. Toch is het groote verschil niet zoo moeilijk in te zien. Het onbekeerde gevoel richt zich op den mensch. Al naar de sleutel waarin het gestemd is, wil het blij-kijken en een glimlach op het gelaat van den medemensch tooveren of wel het weigert getroost te wezen en nog veel minder is het bereid om anderen te troosten. Het bekeerde gevoel richt zich op God, zooals elke geloofsuiting dat doet. Het beproeft wat den Heere welbehagelijk zij. Daarin draagt het dan tevens het kruis der miskenning, het wordt niet-verstaan en misverstaan, omdat het niet uit de bewegingen des vleesches voortkomt. Van de hoogste gevoelsuitingen der heiligen zegt het vleesch juist, dat het tegen zijn GEVOEL strijdt.

Wij zouden dan ook in de controvers over het gevoel, veel verder komen wanneer wij ons uitgangspunt kozen in het geloof. Ach, dat wij onze confessie beter verstonden, ook in dat onnavolgbaar schoone woord over de roeping: ZIJ DOET HEM LEVEN IN EEN NIEUW LEVEN! De bekeerde is geen verminkt mensch, daar is geen functie stopgezet in zijn ziel. Integendeel! Het versufte verstand is na de bekeering gaan kennen als nooit tevoren. De verslapte wil heeft zijn kroon en scepter teruggevonden. Ook het dissoneerende gevoel is opnieuw gestemd door den Heiligen Geest. Het lééft nu bij de dingen, waarbij het vleesch sterft. Het leeft bij de bazuinen en de zegelen der Openbaring. Het gevoelt het beginsel der eeuwige vreugde in zijn hart. Het is krank van liefde, maar het heeft ook leeren haten: O Dochter Babylons, die verwoest zult worden!

Wie houdt de stemvork bij u, mijn lezer?

Het gevoel van den nieuwen mensch is ook bekeerd tot de eendracht met verstand en wil. Ach, wat was het daar van binnen vaak een boeltje! Kain sloeg er zijn broeder Abel dood. Het gevoel was als de kijfachtige huisvrouw en het verstand vluchtte naar den hoek van het dak. Ook omgekeerd ging het toe. Het verstand legde stapels folianten op het hart, zoodat het nauwelijks kon kloppen! De wil sprong rond als een nihilist en ging onbesuisd tegen het verstand in, tegen het gevoel tekeer. Wat een huis tegen zichzelf verdeeld! Maar als de bekeering kwam van het gansche hart en de gansche ziel en al de kracht, toen is het anders geworden. Toen was het daar binnen ook niet langer een twisten wie de meeste zou zijn. Geen eereplaatsje voor den één, geen suprematie voor den ander.

De leden verstonden, dat zij niet allen dezelfde werking hadden, ook niet in het huis der ziel.

In het Boek van God lees ik van drie dingen. Daar staat niet geschreven: zoo blijven dan het verstand, het gevoel en de wil en de meeste van die is.... Pardon, daar moet eerst nog om gevóchten worden! Maar ik lees van geloof, hoop en liefde die blijven. Dat wil zeggen, niet de functie wordt om zichzelf gekoesterd en verheerlijkt. Maar met al de vermogens van zijn ziel richt de éene en ongedeelde mensch zich op God zijn Heere.

Mochten wij dáár gevoel voor krijgen, mijn lezer!

N. B.